

7. Domestication. *Advertising, Publish Relations, Marketing and Consumer Behavior, Interpersonal, Communication, Psychology, Behavioral and Social Science*. URL : <http://communicationtheory.org/domestication/>

8. Dudchenko V., Vitman K. Public administration of economic development in the context of the institutional theory. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4. №. 1. Baltija Publishing, 2018. P. 139-147.

9. Laursen and Chiara Valentini. Mediatization and Government Communication : *Press Work in the European Parliament [Aarhus University, Department of Business Communication, Jens Chr.Skous Vej 2-3, DK-8000 Aarhus C, Denmark]*. *The International Journal of Press/Politics* , January 2015 ; vol. 20 , 1 : pp. 26-44 .

Ключові слова: державна політика, діяльнісний підхід, інформаційно-комунікативні технології, міжнародні відносини, міждержавні комунікації, міжнародне право.

Key words: state policy, actional approach, information and communication technologies, international relations, interstate communications, international law.

Крижановський Анатолій Федорович

Національний університет «Одеська юридична академія»

професор кафедри загальної теорії права та держави,

доктор юридичних наук, професор

СУЧАСНА ДЕРЖАВА І ВІДКАТ ДЕМОКРАТІЇ: ДЕ МЕЖА?

Твердження про кризу держави у різні історичні епохи давно стали трюїзмом: як і повідомлення про «смерть класика», вони кожного разу виявлялися «дещо перебільшеними». Проте саме неспроможність сучасної

держави давати раду системним загрозам і викликам знову наполегливо повертає інтенції про її кризу на терени теорії і практики політології і юриспруденції. Динаміка суспільно-політичного життя останніх років спричинила надзвичайні трансформації в усіх найважливіших його сферах, змінивши як ландшафт, так і структурно-функціональні характеристики сучасної держави, головна небезпека для якої становить вразливість (ерозія) інституційної інфраструктури. Хронологія цього зсуву співпадає з COVID-19, нападом Росії на Україну (своєрідними мультиплікаторами цих процесів) і символічним перетворенням цієї війни у світову через залученість більшості держав у її перебіг, беспрецедентною енергетичною кризою, прискоренням розвитку негативних сценаріїв екології Землі тощо. «Квінтесенцією» наявного сценарію є економічний спад, проблеми світової торгівлі та падіння рівня і якості життя населення планети, яке торкнулося і найбільш розвинених країн світу – т.з. «золотого мільярду». Випробування, яким піддається держава у цій ситуації, і пов'язана з цим здатність її адекватно реагувати на виклики, актуалізує проблематику ефективності сучасної держави, і загалом, широкий комплекс проблем, які гостро актуалізуються у сучасних умовах.

Поширення різноманітних пояснень процесів і тенденцій щодо розвитку сучасної держави має широку палітру поглядів, ідеологічних спекуляцій, які розмивають чи зміщують фокус бачення, тому виникає необхідність звернення до категорії, яка універсалізує природу держави. Зовсім не випадково більш ніж сто років тому Джон Дьюї, а інші вже сьогодні визначають демократію як «спосіб життя», форму правління, яка дозволяє членам політичної спільноти обмінюватися спільним досвідом і жити за своїми моральними цінностями[1; 2]. Прикладні уявлення про демократію (це механізм здійснення колективного вибору щодо розподілу влади, впливу та визнання) чи ціннісні її визначення (виражає віру суспільства в суверенного окремого громадянина як кінцеве джерело

політичної легітимності) так чи інакше пронизують «змістовне тіло» образу сучасної держави. То ж, саме таким феноменом, який є «свіжим повітрям» сучасної держави, одним із найважливіших факторів процвітання країн і народів, є демократія. Хоча вона «вступила в офіційний шлюб» з державою відносно недавно, що й було зафіксовано у конституціях багатьох сучасних держав, демократія слугувала контекстом усієї історії розвитку права і держави. Так, звичайно, маємо виходити з того, що принциповий каркас сучасної держави, як такої, що формує її актуальний образ, складають такі ознаки як демократія, верховенство права і соціальність. Проте неможливо не помітити, що саме відкоти у царині демократичного розвитку спричиняють проблеми з верховенством права і здатністю сучасних суспільств ефективно реагувати на виникаючі загрози і виклики у економічній, соціальній та інших сферах життєдіяльності. З іншого боку, дослідники констатують кореляцію усталеності і міцності демократії з верховенством права і рівнем економічного розвитку.

Не дивно, що демократія завжди була під прицілом противників, її спотворюють, їй чинять спротив адепти різних політичних та ідеологічних течій. У наші часи заперечувати демократію буде тільки вкрай затятий і обмежений політик чи можновладець, усі інші декларують прихильність до демократії, хоча її бачення виявляється різним а ж до протилежного. Характерно, що у США нападники на Капітолій 6 січня 2021 року потім пояснювали свої дії у суді прагненням «захистити демократію». Необхідно констатувати і таку метаморфозу демократії: вона перетворилася з інструменту справедливості епохи буржуазних революцій 19 ст. на засіб досягнення політичного і соціального миру у нинішніх умовах. Після періоду «світової демократичної хвилі» останнього двадцятиліття ХХ ст. маємо констатувати не тільки помітний її спад, але й очевидні прояви деградації та мімікрії демократії у світі, причому до цих процесів є «причетною» держава, точніше, влада, окремі державно-політичні режими

і лідери. Це стало приголомшливим фактом сучасної глобальної політики, на тлі якої потьмяніли ще донедавна домінуючі уявлення про неминуче поширення демократії, її інтуїтивну привабливість і невід’ємну цінність. Оскільки тенденції глобальної демократичної рецесії мають нахил до усталення, політики і політичні аналітики констатують нову сувору реальність, де кожен рік приносить менше, а не більше демократії у всьому світі[3].

Щодо причин демократичного відкату (Carothers T., Press B., 2022) у позиціях дослідників існує багато розбіжностей. Томас Карозерс і Бенджамін Пресс віддають перевагу центральній ролі антидемократичних політичних проєктів, керованих лідерами, і різноманітності механізмів і мотивацій, які вони містять. Вони ж вказують та визначають три різні типи відкату: нелібералізм, який підживлюється невдоволенням, опортуністичний авторитаризм і реваншизм, заснований на вкорінених інтересах[4]. Неліберальні політики апелюють і використовують суспільне невдоволення існуючою політичною системою для закликів про необхідність демонтувати демократичні норми та інститути для «виправлення їх недоліків». Опортуністичні авторитаристи, приходячи до влади у демократичному суспільстві за діючими демократичними нормами і процедурами, згодом відходять від демократії заради власного політичного виживання, продовження періоду свого перебування при владі. Реваншизм використовує недемократичні засоби, щоб відновити свої претензії на владу після витіснення тих чи інших груп інтересів (наприклад, військових) з владного Олімпу. Звичайно, ці види відкату відрізняються як за мотивами та методами, але ключова спільна їх риса - зосередженість на підриві демократичних урядових і неурядових інституцій, які покликані тримати діючу владу під правовим контролем. І однією надважливою особливістю демократичного відкату у світі Ф.Фукуяма вважає фактор Росії

і Китаю, який стверджує, що підтримка автократичними режимами цих країн і спроби підірвати демократичні уряди є вирішальним фактором[5].

Наша демократія крихка, - сказала помічник прокурора США Кетрін Ракоці, виступаючи на процесі над засновником Oath Keepers Стюартом Родсом та чотирма іншими членами екстремістської групи, які обвинувачуються у змові нападу на Капітолій 6 січня 2021 року. - Вона не може існувати без верховенства права, і вона не може вижити, якщо люди, незадоволені результатом виборів, можуть застосувати силу і насильство, щоб змінити результат[6]. Це серйозна пересторога для країн, де демократичні інститути є слабшими. Відкритість демократичного суспільства робить його легкою мішенню для ворогів. А ще - жодна держава світу сьогодні самостійно не може ефективно реагувати на всю суму загроз і викликів демократії. Зазначене актуалізує проблематику забезпечення демократії сучасною державою, та ґрунтовне її дослідження правниками і політологами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Dewey J. *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan, 1916. 378 p.

2. Talisse R. B. "Can Democracy Be a Way of Life? Deweyan Democracy and the Problem of Pluralism". *Transactions of the Charles S. Peirce Society* 39 (Winter 2003): 1–21.

3. Diamond L. "Facing Up to the Democratic Recession," *Journal of Democracy* 26, no. 1 (January 2015): 141–155.

4. Carothers T., Press B. Understanding and responding to global demopolitic backsliding. URL: <https://carnegieendowment.org/2022/10/20/understanding-and-responding-to-global-democratic-backsliding-88173>

5. Francis Fukuyama, "One Single Day. That's All It Took for the World to Look Away From Us.," *The New York Times*, January 5.

6. Democracy is fragile,' prosecutor says at close of Oath Keepers trial.

URL:

<https://www.washingtonpost.com/dc-md-va/2022/11/18/oath-keepers-jan6-trial-closing/>

Ключові слова: демократія, сучасна держава, демократичний відкат.

Key words: democracy, modern state, democratic backsliding.

Антошина Ірина Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»

доцент кафедри загальної теорії права та держави

кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЛАДИ У ФУНКЦІОНУВАННІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Сьогодні процеси інформатизації потрапляють до усіх сфер життєдіяльності суспільства та кожної окремої особистості. Доступність інформації виступає вирішальним фактором функціонування сучасного суспільства. Світ проходить третю фазу свого розвитку – інформаційну, яка супроводжується виділенням колосального об'єму інформації, безпосередніми споживачами якої є суспільство та кожна окрема людина. У сучасних умовах безпрецедентної турбулентності міжнародних відносин роль інформаційної влади багаторазово зростає. Отримання інформації, її обробка та доведення до громадськості з використанням сучасних технологій посилює значення та вплив інформаційної влади. Боротьба за умми та настрої людей стало важливим фактором суб'єктів політичної системи сучасного суспільства. Засоби масової інформації (ЗМІ), особливо